

Prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
Ústav české literatury a komparatistiky FF UK
nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1
e-mail: Josef.Vojvodik@ff.cuni.cz

Oponentský posudek na bakalářskou práci Anny Dočkalové ***Proměny díla Karla Tomana***

Jak avizuje již název bakalářské práce, jejím předmětem a záměrem je popsat a interpretovat proměny poetické sémantiky díla Karla Tomana s cílem vystihnout, v čem spočívá osobitost tohoto básníka, s jehož jménem (přesněji pseudonymem) je již po desetiletí spojena nálepka anarchistického „buřiče“.

Anna Dočkalová postupuje chronologicky podle vydání jednotlivých sbírek (ve svazku v České knižnici) a přihlíží také k básním, které Toman nezařadil do žádné sbírky nebo které původně do souborného díla nezahrnul, jako svoji prvotinu *Pohádky krve* (1898), a v úvodní kapitole resumuje autorka také hlavní výsledky dosavadního literárněvědného bádání zaměřeného na básníkovu tvorbu (F. Buriánek, M. Červenka, P. Blažíček).

Toman je autorem rozsahem nevelkého díla, jež však charakterizuje zvláštní soustředěnost, která i dnes přitahuje pozornost interpretů. Východiskem je básníkovo úsilí o kritickou reflexi nejen symbolistické poetiky a estetiky, která je Tomanem (podobně jako Gellnerem, Šrámkem, Dykem ad.) odmítána jako „literátská“ a odtržená od života, ale vůbec životního pocitu epochy *fin de siècle*. Právě „život“ se stal kolem 1900 epochálním pojmem pro začínající dvacáté století a není náhodné, že se stal také součástí názvu druhé Tomanovy sbírky *Torzo života* (1902).

Téma života je v Tomanově raném díle úzce spojeno, jak Anna Dočkalová ukazuje, s tématem ženy, mezilidských vztahů a dítěte, jako jednoho z dominantních motivů básníkovy díla, jemuž náleží zvláště výrazná pozice v *Měsících*, kde se dítě stává příslibem a symbolem naděje a víry v budoucí trvání národního kolektivu a života vůbec. Podle Anny Dočkalové je Tomanův básnický mikrokosmos zastřešen metanarativem obnovy a kontinuity. Obnova i kontinuita jsou u Tomana synonymní s pojmem „života“ a své metaforické vyjádření nacházejí v četných motivech a sémantice pramenů, proudů, krve a pohybu. Jak si Anna Dočkalová všímá, pro životní pocit lyrického „Já“ Tomanových básní (vzniklých před 1. sv. válkou) je příznačné „*napětí mezi skutečností a snem, nenaplněnou touhou po harmonii*“. Jde o životní pocit, charakteristický pro modernu, její „metafyzické bezdomovectví“ a hledání (utopického) stanoviště v moderním světě. Nikoliv náhodou je toto hledání obsaženo již v názvu Tomanovy sbírky z r. 1906, v níž je putování Evropou, básníkovo flanérství, spojeno s melancholií, s ambivalentní touhou po domově a zároveň po dálkách.

S básnickým hledáním „utopického stanoviště“ (pojmem filozofa antropologie Helmutha Plessnera) je spojena otázka vztahu ke skutečnosti, která byla od počátku recepcce Tomanova díla v popředí zájmu kritiky a interpretů. Anna Dočkalová cituje v této souvislosti Horovu charakteristiku Tomana jako „fanatika skutečnosti“, kterou Přemysl Blažíček ve své tomanovské studii obhajuje, neboť smysl básně se u Tomana neosamostatňuje v soběstačnou a do sebe uzavřenou duchovní oblast, naopak, Tomanova poezie staví do popředí, jak Blažíček ukazuje, situovanost světa básně v jevové skutečnosti.¹

Ve své bakalářské práci prokázala Anna Dočkalová velmi dobré schopnosti literárně historické práce, k níž patří také její kompetentní a svědomité zacházení s odbornou literaturou. Pozornost věnuje zvláště Tomanova verše a velmi kladně hodnotím také ty části její práce, v nichž se zabývá básněmi, které Toman z různých důvodů nepořadil do svých sbírek. Zároveň bych vyzdvihl autorčinu schopnost výstižného vyjádření někdy i jen subtilních významových posunů a proměn Tomanovy poetiky.

Navrhuji proto hodnocení „**výborně**“ (1).

Prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.

Praha, 29. 5. 2023

¹ Blažíček, Přemysl: *Knihy o poezii: Holan - Toman*. Praha: Triáda 2011, s. 320.